

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ ΦΘΟΙΓΓΩΝ

Καταργήθηκαν τα γράμματα η, ω, ξ και ψ
στη νέα γραμματική του δημοτικού;

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται από τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και από τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη, η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή οποιοδήποτε μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση, και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό, σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Μ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

δημιουργία εξωφύλλου: Ελπίδα Χατζηκωνσταντή
διορθώσεις: Βασίλειος Αργυρόπουλος
επιμέλεια έκδοσης: Πλάτων Μαλλιάρτσικας

© 2012 Βασίλειος Αργυρόπουλος
e-mail: vas_arg@yahoo.gr, vasarg@gmail.com
website: vasargyr2.blogspot.gr

και

© 2012 CaptainBook.gr
Σόλωνος 99, 10678 Αθήνα
τηλ: 2103846805 - fax: 2103848269
www.captainbook.gr
e-mail: info@captainbook.gr

ISBN 978-618-80227-0-6

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ ΦΘΟΓΓΩΝ
Καταργήθηκαν τα γράμματα η, ω, ξ και ψ
στη νέα γραμματική του δημοτικού;

εκδόσεις CaptainBook.gr

*Στη σύζυγό μου, Νατάσα,
που με παρότρυνε να γράψω αυτό το βιβλίο.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Για μένα το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι ότι μια δασκάλα δημόσιου σχολείου, που την πληρώνουμε όλοι μας, ξεκίνησε ένα ανύπαρκτο θέμα, γιατί αδυνατούσε να καταλάβει πότε η γραμματικήμίλαγε για φθόγγους και πότε για γράμματα, με αποτέλεσμα να ισχυρίζεται ότι η γραμματική της πέμπτης και έκτης δημοτικού έχει αφαιρέσει δύο φωνήεντα από τα γράμματα. (Το ότι το κεφάλαιο είχε τίτλο “Οι φθόγγοι” δεν την προβλημάτισε καθόλου).»

Ανώνυμος (από συζήτηση στο διαδίκτυο)

«Είναι απαράβατος κανόνας να μην ελέγχουμε ΠΟΤΕ τι κοινοποιούμε. Και συγγνώμη δηλαδή, αλλά αν αρχίσει ο καθένας να εξακριβώνει αν αυτό που κοινοποιεί είναι αλήθεια πριν το αναρτήσει, τι θα κάνουν όλοι αυτοί οι πατριδοκάπηλοι/ελλαδέμποροι; Άνεργους θέλετε να τους αφήσετε τους ανθρώπους;»

Αλέξανδρος Φατσής (από συζήτηση στο διαδίκτυο)

ΜΕΡΟΣ Α΄	
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	12
ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ	13
ΜΕΡΟΣ Β΄	
1. «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΜΕΙΝΕΙ ΑΝΕΠΑΦΗ!»	17
2. «ΘΕΛΩ ΝΑ ΓΡΑΦΩ ΟΠΩΣ ΕΓΡΑΦΕ Ο ΟΜΗΡΟΣ»	27
3. «ΞΕΧΑΣΤΕ ΤΑ ΦΩΝΗΕΝΤΑ ΠΟΥ ΞΕΡΑΤΕ»	33
4. «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ... ΣΤΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ!»	37
5. «Η ΓΛΩΣΣΑ ΚΟΚΑΛΑ ΔΕΝ ΕΧΕΙ (ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΚΟΚΑΛΑ ΒΓΑΙΝΕΙ)...»	41
6. «ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΠΕΡΙ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ»	50
7. «ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΑΥΘΕΝΤΙΕΣ»	60
8. «ΕΓΟΠΡΟΒΑΤΑ»	67
9. «ΑΛΛΟΙΩΣΗ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ»	75
10. «ΟΙ ΔΑΣΚΑΛΟΙ ΕΙΜΑΣΤΕ ΠΙΟ ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ»	83
11. «ΣΕ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΘΑ ΔΙΔΑΞΟΥΝ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΟΝΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ!»	87
12. «“ΑΡΙΣΤΗ” Η ΝΕΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ»	92
13. «ΦΩΝΗΕΝΤΑ ΚΑΙ ΦΘΟΓΓΟΙ»	96
14. «Η ΝΕΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ»	101
ΜΕΡΟΣ Γ΄	
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	107
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	111
ΠΗΓΕΣ	113

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το παρόν βιβλίο, αρχική ιδέα της συζύγου μου, βασίζεται σε κείμενα που δημοσίευσα στο διαδίκτυο από την ανάγκη μου να εκφραστώ και να σχολιάσω τα όσα γράφτηκαν σε διάφορους ιστότοπους το καλοκαίρι του 2012 σχετικά με μια νέα γραμματική για την πέμπτη και έκτη δημοτικού, που διανεμήθηκε το 2011 (συντάκτες του σχολικού βιβλίου: Ειρήνη Φιλιππάκη-Warburton, Μιχαήλ Γεωργιαφέντης, Γεώργιος Κοτζόγλου και Μαργαρίτα Λουκά). Πιο συγκεκριμένα, έγινε λόγος για τη δήθεν κατάργηση γραμμμάτων στο σχολικό αυτό βιβλίο και την υποτιθέμενη προώθηση της φωνητικής γραφής μέσω της συγκεκριμένης γραμματικής. Ας πάρουμε όμως τα πράγματα από την αρχή και ας δούμε τι συνέβη. Μια δασκάλα δημοσίευσε σε ιστότοπο συλλόγου εκπαιδευτικών ένα ατυχές άρθρο, όπου κατήγγειλε ότι στο εν λόγω σχολικό βιβλίο έχουν καταργηθεί μερικά γράμματα της Νέας Ελληνικής και ότι πρόκειται για «φωνητική» γραμματική. Ποια είναι η αλήθεια όμως; Η συγκεκριμένη εκπαιδευτικός δεν είχε καταφέρει να διακρίνει τους φθόγγους από τα γράμματα, να ξεχωρίσει γενικά την προφορά από τη γραφή στη γλώσσα. Διαβάζοντας για φωνήεντα και σύμφωνα σε μια ορισμένη σελίδα του βιβλίου, νόμισε ότι γίνεται λόγος για γράμματα-φωνήεντα και γράμματα-σύμφωνα και ότι μερικά γράμματα έχουν καταργηθεί. Στην πραγματικότητα, κανένα γράμμα δεν αφαιρέθηκε από τη νέα γραμματική. Η σελίδα όπου ανέτρεξε η δασκάλα ανήκει σε κεφάλαιο του βιβλίου στο οποίο παρουσιάζονται οι φθόγγοι της Νέας Ελληνικής, και βέβαια εκεί δεν καταγράφονται τα η, ω, ξ και ψ. Επίσης, δεν πρόκειται για «φωνητική» γραμματική, αλλά για σύγχρονη, γλωσσολογικά ενημερωμένη γραμματική, όπου διακρίνονται σαφώς οι φθόγγοι, που αφορούν την προφορά, από τα γράμματα,

τα γραπτά σύμβολα που αντιπροσωπεύουν τους φθόγγους. Το ατυχές άρθρο της δασκάλας αναδημοσίευσαν διαχειριστές πολλών ιστότοπων τις επόμενες μέρες, ενώ μέσω διαδικτύου έγιναν αμέτρητα σχόλια σε έντονο ύφος για τη γραμματική και τους συγγραφείς της, που τις περισσότερες φορές βέβαια ήταν επικριτικά, συχνά μάλιστα και υβριστικά. Δυστυχώς, ιδίως σε θέματα με ιδεολογικές προεκτάσεις όπως τα γλωσσικά, αρκετός κόσμος υιοθετεί άκριτα ό,τι ακούσει ή διαβάσει και το αναπαράγει με ευκολία, πράγμα που μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την καλλιέργεια παραπληροφόρησης και κινδυνολογίας, όπως εδώ. Ειδικά μάλιστα σήμερα μέσω διαδικτύου είναι πολύ εύκολο να πάρει τεράστιες διαστάσεις ένα ουσιαστικά ανύπαρκτο θέμα όπως αυτό, η κατάργηση γραμμάτων στη νέα γραμματική και η προώθηση της φωνητικής γραφής. Αποκεί και πέρα, αποκαλύφθηκε σε όλο του το μεγαλείο ο συνδυασμός άγνοιας και φανατισμού που έχει αρκετός κόσμος στην Ελλάδα σήμερα για θέματα γλώσσας. Φυσικά, τα φαινόμενα αυτά δεν είναι μόνο σημερινά, μάλλον όμως έχουν ενταθεί τα τελευταία χρόνια λόγω της εύκολης πρόσβασης, μέσω διαδικτύου και τηλεόρασης, και σε αναξιόπιστες πηγές πληροφόρησης, εκτός από τις έγκυρες. Μια ολόκληρη γενιά όχι μόνο δεν έχει διδαχτεί σωστά στο ελληνικό σχολείο πώς λειτουργεί και μεταβάλλεται η γλώσσα, αλλά και είναι επηρεασμένη από παραγλωσσολογικές πηγές ενημέρωσης, όπως λ.χ. από περιοδικά, τηλεοπτικές εκπομπές και ιστότοπους «αρχαιολατρικού» περιεχομένου. Και ιδού τα αποτελέσματα. Πολλοί χρήστες του διαδικτύου γράφουν για το συγκεκριμένο θέμα ανακρίβειες ή και ασυναρτησίες, δείχνοντας ότι έχουν άγνοια και σύγχυση, ακόμα και για βασικά θέματα γλώσσας, όπως η διάκριση φθόγγων-γραμμάτων, προφοράς-γραφής. Ομολογώ ότι έμεινα άναυδος από τις διαστάσεις που πήρε ένα τέτοιο θέμα, όχι ασήμαντο, αλλά ανύπαρκτο. Γνώριζα ότι αρκετός κόσμος βλέπει τη γλώσσα ιδεολογικά, πράγμα που βέβαια δεν συμβαίνει μόνο στη χώρα μας, και ότι συχνά ματαιοπονεί όποιος προσκομίζει γλωσσολογικά επιχειρήματα προσπαθώντας λ.χ. να μεταπείσει έναν συνομιλητή του που υποστηρίζει παραγλωσσικούς μύθους. Συνήθως είναι εύκολο να διατυπωθεί μια αγγλωσσολόγητη θεωρία, ενώ δύσκολα ανασκευάζεται, γιατί πρέπει να μιλήσει κανείς με γλωσσολογικούς όρους, που δεν είναι πάντοτε εύκολα κατανοητοί. Όλα αυτά τα γνώριζα πολύ καλά, ειδικά μάλιστα μετά από τόσες διαδικτυακές δημοσιεύσεις και συζητήσεις που παρακολούθη επί

σειρά ετών. Βέβαια, δεν τρέφω αυταπάτες ότι η δημοσίευση μερικών κειμένων μου για το θέμα αυτό μπορεί να αποτελέσει ανάχωμα στο κύμα παραπληροφόρησης και κινδυνολογίας που σάρωσε το διαδίκτυο. Το παρόν βιβλίο προέκυψε από την ανάγκη μου να εκφραστώ, αλλά θα είμαι ικανοποιημένος αν διαφωτιστούν έστω μερικοί αναγνώστες για την υπόθεση της γραμματικής.

Ευχαριστώ τη σύζυγό μου, Νατάσα, για την ιδέα της να γράψω αυτό εδώ το βιβλίο και για τις εποικοδομητικές συζητήσεις που είχαμε ενώ το ετοιμάζα. Ευχαριστίες οφείλω και σε φίλους, συναδέλφους ή μη, με τους οποίους ανταλλάξαμε απόψεις, όπως κάνουμε εδώ και χρόνια για διάφορα γλωσσικά θέματα. Επίσης, ευχαριστώ θερμά τον αξιόλογο γλωσσολόγο Γεώργιο Κοτζόγλου, μέλος της συγγραφικής ομάδας του σχολικού βιβλίου γραμματικής, που μου έλυσε διάφορες απορίες με διαφωτιστικά κείμενά του σε επικοινωνία που είχαμε μέσω διαδικτύου.

Αφιερώνω και το δεύτερο βιβλίο μου σε όλους όσους υπερασπίστηκαν γλωσσολογικές αλήθειες σε διαδικτυακές συζητήσεις. Ειδικά αυτή τη φορά όμως θα πρέπει να σημειώσω ότι εκτιμώ όχι μόνο το ενδιαφέρον τους και την ευαισθησία τους για τη γλώσσα και την επιστημονική αλήθεια, αλλά και τον χρόνο που διέθεσαν, καθώς και την υπομονή που επέδειξαν συνομιλώντας για γλωσσικά θέματα με τους γνωστούς «υπερασπιστές» της γλώσσας μας, υπό συνθήκες που ευνοούσαν τον διάλογο ακόμα λιγότερο από ό,τι σε παλαιότερες συζητήσεις.

Αθήνα, 2012
Βασίλειος Μ. Αργυρόπουλος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Θέμα αυτού εδώ του βιβλίου είναι ο λεγόμενος «Πόλεμος των Φθόγγων», η «Μάχη της Γραμματικής» ή η «Φωνηεντιάδα», όπως έχει ονομαστεί από μερικούς, δηλαδή οι επιθέσεις εναντίον της νέας γραμματικής του δημοτικού με την αβάσιμη κατηγορία ότι στο συγκεκριμένο σχολικό βιβλίο έχουν καταργηθεί ορισμένα γράμματα και ότι έτσι προωθείται η φωνητική γραφή. Κατ' επέκταση, «Φωνηεντιάδα» κτλ. μπορεί να ονομαστεί όχι μόνο ο σάλος που ξέσπασε για το ανύπαρκτο αυτό θέμα, αλλά και η ανασκευή των ισχυρισμών που διατύπωσαν οι διαμαρτυρόμενοι. Δηλαδή τελικά ο «Πόλεμος των Φθόγγων» μπορεί να νοηθεί ως η έντονη συζήτηση που έγινε, κυρίως μέσω διαδικτύου, το καλοκαίρι του 2012 σχετικά με το περιεχόμενο της επίμαχης γραμματικής του δημοτικού.

Έχρινα σκόπιμο να προτάξω ένα σύντομο σημείωμα για τις βασικές έννοιες που με απασχολούν στο βιβλίο αυτό.

Μετά το σημείωμα αυτό, στα δεκατέσσερα βασικά κεφάλαια που ακολουθούν παρουσιάζονται μερικές μορφές με τις οποίες εκδηλώθηκε το εν λόγω φαινόμενο, δηλαδή η κατά κανόνα σφοδρή επίθεση στη νέα γραμματική.

Στον επίλογο ανιχνεύονται τα αίτια του φαινομένου, γίνεται λόγος για τις συνέπειές του και διατυπώνονται προτάσεις για την αντιμετώπισή του.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Έννοια άρρηκτα συνδεδεμένη με το θέμα του παρόντος βιβλίου είναι η *ορθογραφία*. Σύμφωνα με το *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής* (ΛΚΝ) του Ιδρύματος Τριανταφυλλίδη, που είναι διαθέσιμο μέσω της διαδικτυακής Πύλης για την *Ελληνική Γλώσσα*, greek-language.gr/greekLang/index.html, η *ορθογραφία* ορίζεται ως «ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να γράφεται μια λέξη». Συναφώς, στο *λεξικό Macmillan*, που μπορεί να βρει κανείς μέσω *onelook*, μηχανής αναζήτησης λεξικών, στη διεύθυνση *onelook.com*, η λέξη *spelling* στη δεύτερη σημασία της δηλώνει τον σωστό τρόπο γραφής μιας λέξης («the correct way of writing a word»). Η *ορθογραφία* διακρίνεται σε τρία είδη, την *ιστορική*, τη *φωνολογική* και τη *φωνητική*. Το *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας* (ΛΝΕΓ) του Γ. Μπαμπινιώτη (4η έκδοση, Αθήνα 2012, Κέντρο Λεξικολογίας) σε πλαισιωμένο σχόλιο, μετά το λήμμα *φωνητικός*, γράφει ότι η *ιστορική ορθογραφία* ορίζεται ως «ο τύπος γραφής των λέξεων σύμφωνα με την ιστορική, δηλαδή την αρχική ή ετυμολογική τους προέλευση», ενώ για τη *φωνολογική* σημειώνει ότι «αποδίδει αδρομερώς την προφορά των λέξεων», σε αντίθεση με τη *φωνητική*, που «αποδίδει με μεγάλη ακρίβεια τον τρόπο που προφέρονται οι λέξεις μιας γλώσσας». Η *φωνολογική ορθογραφία* βασίζεται στα *φωνήματα*, δηλαδή στους φθόγγους μιας γλώσσας που έχουν διαφοροποιητική ή διακριτική λειτουργία ως προς τη σημασία των λέξεων, όπως λ.χ. τα *μ* και *π* στα *μόνος* και *πόνος*, ενώ η *φωνητική* στους *φθόγγους*, δηλαδή στους έναρθρους ήχους που παράγονται από τα *φωνητήρια* ή *φωνητικά όργανα* του ανθρώπου. Για τους όρους *φώνημα* / *phoneme* και *φθόγγος* / *sound* μπορεί να ανατρέξει κανείς στα αντίστοιχα λήμματα ελληνικών (λ.χ. του ΛΚΝ και του ΛΝΕΓ) και αγγλικών (λ.χ. του Macmillan και του Webster) λεξικών. Σύμφωνα με τα παραπάνω, στο πλαίσιο της φωνολογικής ορθογραφίας δεν δη-

λώνονται τα αλλόφωνα, δηλαδή οι ποικιλίες του ίδιου φωνήματος, λ.χ. καταγράφεται μόνο το φώνημα γ, ανεξάρτητα από το ότι το γράμμα γ αντιπροσωπεύει διαφορετική προφορά αφενός στα γάλα, γωνία και αφετέρου στα γελώ, γύρη, ενώ στο πλαίσιο της φωνητικής ορθογραφίας κάθε γράμμα –ακριβέστερα, κάθε γράφημα, που είναι μονάδα ενός ορισμένου συστήματος γραφής, όπως το φώνημα είναι ο φθόγγος «εν συστήματι»– απεικονίζει έναν και μόνο φθόγγο. Με τη φωνητική ορθογραφία συνδέεται η φωνητική μεταγραφή, «η καταγραφή γλωσσικού στοιχείου με τα σύμβολα του διεθνούς φωνητικού αλφαβήτου, προκειμένου να επιτευχθεί όσο το δυνατόν πιστότερη απόδοση της προφοράς του», σύμφωνα με το ANEG (λήμμα φωνητικός). Στο ίδιο λεξικό (λήμμα αλφάβητο), το διεθνές φωνητικό αλφάβητο (International Phonetic Alphabet, συντομογραφία: IPA) ορίζεται ως «σύστημα συμβόλων της Διεθνούς Φωνητικής Εταιρείας (International Phonetic Association) που χρησιμοποιούνται για τη λεπτομερή και ακριβή φωνητική μεταγραφή λέξεων». Ας σημειωθεί παρενθετικά ότι η Διεθνής Φωνητική Εταιρεία, που όπως διαβάζουμε στον ιστότοπό της, langsci.ucl.ac.uk/ipa/, ιδρύθηκε το 1886 στο Παρίσι, σκοπό έχει την προαγωγή της επιστημονικής μελέτης της φωνητικής και των ποικίλων πρακτικών εφαρμογών αυτής της επιστήμης, ενώ η πιο πρόσφατη εκδοχή του Διεθνούς Φωνητικού Αλφαβήτου δημοσιεύτηκε το 2005. Για το *International Phonetic Alphabet* το λεξικό Webster σημειώνει ότι πρόκειται για αλφάβητο σχεδιασμένο με τρόπο ώστε κάθε ήχος ανθρώπινης ομιλίας να παριστάνεται από ένα μοναδικό σύμβολο («an alphabet designed to represent each human speech sound with a unique symbol»). Το ΛΚΝ περιλαμβάνει φωνητική μεταγραφή τύπων με βάση το Διεθνές Φωνητικό Αλφάβητο, «τροποποιημένο για τις ειδικές ανάγκες του ΛΚΝ» ή «ελαφρά τροποποιημένο για τις ανάγκες του λεξικού», όπως σημειώνεται αντίστοιχα στις σελίδες ιε' και κδ' στην εισαγωγή του λεξικού. Για παράδειγμα, στο ΛΚΝ τα γάλα, γωνία, γελώ, γύρη μεταγράφονται φωνητικά (σε ορθογώνιες αγκύλες, όπως σημειώνεται κανονικά στη γλωσσολογία η φωνητική μεταγραφή) ως εξής αντίστοιχα: [γάλα], [γωνία], [jeló], [jíri].

Στον πυρήνα του θέματος που μας απασχολεί σε αυτό εδώ το βιβλίο βρίσκονται οι εξής δύο έννοιες: φωνήεν και σύμφωνο. Πρώτον, το ΛΚΝ στο λήμμα φωνήεν δίνει τους ακόλουθους ορισμούς: «φθόγγος που, κατά την άρθρωσή του, η αναπνοή βγαίνει σχετικά ανεμπόδιστα,

που μπορεί να εκφωνηθεί μόνος του και να αποτελέσει συλλαβή», με παραδείγματα τα μακρά / βραχεία / δίχρονα φωνήεντα, και «γράμμα το οποίο συμβολίζει φωνήεν», με παράδειγμα: Τα φωνήεντα της ελληνικής γλώσσας είναι επτά και τα σύμφωνα δεκαεπτά. Σημειωτέον ότι τα παραδείγματα μακρά / βραχεία / δίχρονα φωνήεντα αφορούν την Αρχαία Ελληνική. Στην αρχαιότητα τα γράμματα η, ω απεικόνιζαν μακρούς φθόγγους, μακρό [ε] και μακρό [ο] αντίστοιχα, ενώ τα ε, ο απέδιδαν τους βραχείς φθόγγους [ε] και [ο]. Επιπλέον, τα α, ι και υ παρίσταναν άλλοτε τους βραχείς και άλλοτε τους αντίστοιχους μακρούς φθόγγους. Γι' αυτό τα φωνήεντα η, ω ονομάζονταν μακρά, τα ε, ο βραχεία, ενώ τα α, ι, υ δίχρονα. Αξιοσημείωτο είναι και το ότι το υ στην Αρχαία δήλωνε φθόγγο που δεν συνέπιπτε με τον φθόγγο [ι] όπως σήμερα. Οι ιδιωματικοί νεοελληνικοί τύποι γιουνέκα, άχιουρο κ.ά. παρέχουν ενδείξεις για την αρχαία προφορά του υ. Δεύτερον, το ΛΚΝ στο λήμμα σύμφωνο σημειώνει: «φθόγγος που δεν μπορεί να σχηματίσει μόνος του συλλαβή, καθώς και το γράμμα που τον παριστάνει», με τα εξής παραδείγματα: Τα σύμφωνα του ελληνικού αλφαβήτου είναι δεκαεπτά. Τα τελικά σύμφωνα της αρχαίας ελληνικής είναι το “ς”, το “ν” και το “ρ”. Τα “ξ” και “ψ” λέγονται διπλά σύμφωνα. Από τα παραδείγματα αυτά, το πρώτο αφορά το σύμφωνο ως γράμμα, ενώ τα δύο υπόλοιπα ταιριάζουν και στις δύο υποσημασίες της λέξης-λήμματος σύμφωνο. Με βάση τα προαναφερθέντα, τα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που αποδίδουν φωνητικούς φθόγγους είναι επτά, α, ε, η, ι, ο, υ, ω, ενώ τα ελληνικά γράμματα που παριστάνουν συμφωνικούς δεκαεπτά: β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ. Κατά τη νέα γραμματική του δημοτικού, στη Νέα Ελληνική τα φωνήεντα ως φθόγγοι είναι πέντε, [α], [ε], [ι], [ο], [ου], ενώ τα σύμφωνα ως φθόγγοι δεκαοκτώ: [κ], [π], [τ], [γκ], [μπ], [ντ], [γ], [β], [δ], [χ], [φ], [θ], [λ], [ρ], [ζ], [σ], [μ], [ν].

Θα πρέπει να διευκρινιστεί εξ αρχής ότι η νέα γραμματική του δημοτικού, σε αντίθεση με τις παλαιότερες σχολικές γραμματικές και με τα λεξικά, χρησιμοποιεί τους όρους φωνήεν και σύμφωνο μόνο όταν πρόκειται για φθόγγους, όχι για γράμματα. Η γλωσσολογία ονομάζει φωνήεντα και σύμφωνα φθόγγους, όχι γράμματα. Οι όροι φωνήεν και σύμφωνο έχουν περιεχόμενο μόνο όταν αναφέρονται σε φθόγγους. Τα α, ε, η, ι κτλ. ως γράμματα δεν συνδέονται μεταξύ τους με κάποιο κοινό στοιχείο, που να τα καθιστά φυσική τάξη (natural class). Το ίδιο

ισχύει και για τα β, γ, δ, ζ κτλ. ως γράμματα. Και μάλιστα σε μερικές περιπτώσεις τα «φωνήεντα-γράμματα» δεν αποδίδουν καν φωνηεντικό φθόγγο, όπως λ.χ. το υ στις λέξεις αυλή και αυτός ή το ι στη λέξη πιο. Δηλαδή το να χαρακτηρίζονται φωνήεντα και σύμφωνα μόνο φθόγγοι είναι το γλωσσολογικά ακριβές, ενώ το να αποδίδονται οι όροι αυτοί και σε φθόγγους και σε γράμματα ανταποκρίνεται σε παραδοσιακά διδάγματα. Έτσι εξηγείται η διαφορά της νέας με τις παλαιότερες σχολικές γραμματικές. Ως προς τα λεξικά, παρατηρούνται τα εξής: Όπως στο ΛΚΝ, έτσι και στα αντίστοιχα λήμματα άλλων λεξικών, π.χ. στα λήμματα φωνήεν και σύμφωνο του ΑΝΕΓ, καθώς και στα vowel και consonant του Macmillan και του Webster, διακρίνονται δύο σημασίες ή υποσημασίες, από τις οποίες η πρώτη αφορά φωνηεντικό ή συμφωνικό φθόγγο, ενώ η δεύτερη γράμμα. Δηλαδή η πρώτη σημασία ή υποσημασία των όρων φωνήεν και σύμφωνο στα λεξικά σχετίζεται με την προφορά, ενώ η δεύτερη με τη γραφή. Στα λεξικά συνήθως καταγράφονται και οι δύο σημασίες ή υποσημασίες των λέξεων φωνήεν και σύμφωνο. Στα λεξικά δηλαδή φωνήεντα και σύμφωνα είναι και (φωνηεντικοί και συμφωνικοί) φθόγγοι και τα αντίστοιχα γράμματα που τους απεικονίζουν, πράγμα που παρατηρείται και στις παλαιότερες σχολικές γραμματικές. Ο λόγος είναι ο εξής: Όπως και σε άλλες περιπτώσεις, έτσι και εδώ οι λεξικογράφοι θα πρέπει να αποδώσουν τη γλωσσική πραγματικότητα, στην προκειμένη περίπτωση δηλαδή να καταγράψουν με ποιες (υπο)σημασίες χρησιμοποιούνται οι λέξεις φωνήεν και σύμφωνο. Εφόσον οι συγκεκριμένες λέξεις δεν είναι μόνο τεχνικοί όροι της γλωσσολογίας, στα αντίστοιχα λήμματα ο αναγνώστης βλέπει αφενός πώς ορίζει η γλωσσική επιστήμη το φωνήεν και το σύμφωνο και αφετέρου πώς χρησιμοποιούνται οι λέξεις φωνήεν και σύμφωνο γενικά στη γλώσσα. Αυτή είναι η λειτουργία του λεξικού, να απεικονίζει τη γλωσσική πραγματικότητα. Απεναντίας, μια σύγχρονη, γλωσσολογικά ενημερωμένη γραμματική δεν μπορεί παρά να χρησιμοποιεί τους όρους φωνήεν και σύμφωνο ως τεχνικούς όρους της γλωσσολογίας.

ΜΕΡΟΣ Β'

1. «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΜΕΙΝΕΙ ΑΝΕΠΑΦΗ!»

Το κακό ξεκίνησε στις 28/6/2012 από το ατυχές άρθρο της δασκάλας Μ. Χρυσού, δημοσιευμένο στον διαδικτυακό χώρο του Συλλόγου Εκπαιδευτικών Ανατολικής Αττικής «Αλέξανδρος Δελμούζος», με τίτλο «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΜΕΙΝΕΙ ΑΝΕΠΑΦΗ!» Το κείμενο της συγκεκριμένης εκπαιδευτικού δηλώνει σύγχυση βασικών εννοιών και, γενικά, άγνοια. Η δασκάλα αυτή δεν φαίνεται να ξεχωρίζει μεταξύ τους την προφορά και τη γραφή, τους φθόγγους και τα γράμματα, επίσης έχει υιοθετήσει διαδεδομένους γλωσσικούς μύθους για την Ελληνική, όπως π.χ. ότι πρόκειται για μη συμβατική (κανονικά, δεν υπάρχει καν τέτοιος όρος στη γλωσσολογία) γλώσσα, δηλαδή για γλώσσα όπου η σχέση σημασίας και μορφής των λέξεων δεν είναι συμβατική, όπως διδάσκει η γλωσσολογία ότι ισχύει για όλες τις γλώσσες του κόσμου. Με αυτόν και άλλους τέτοιους γλωσσικούς μύθους ασχολήθηκα πολύ στο προηγούμενο βιβλίο μου Αρχαιολατρία και γλώσσα (Αθήνα 2009, εκδόσεις Σ. Ι. Ζαχαρόπουλου), όπου και παραπέμπω. Εδώ το βάρος θα πέσει στο θέμα της νέας σχολικής γραμματικής. Δεν θα σχολιάσω εκτενώς αποσπάσματα του κειμένου της δασκάλας άσχετα με το θέμα των φθόγγων και των γραμμάτων ή έστω με μερικούς γλωσσικούς μύθους που υποστηρίζονται και προβάλλονται από τους πολεμίους της νέας γραμματικής. Δεν με ενδιαφέρει τόσο η άποψη της δασκάλας για το αν είναι καλή ή κακή η γραμματική. Βασικός σκοπός μου δεν είναι καν να υπερασπιστώ ένα σχολικό βιβλίο, αλλά να δείξω ότι δεν ευσταθεί αυτό που υποστήριξε αρχικά η δασκάλα, υιοθέτησαν και διέδωσαν εν συνεχεία οι ομοϊδεάτες της στο διαδίκτυο, ότι δηλαδή στο συγκεκριμένο σχολικό βιβλίο έχουν